

Kutatóink külföldön

A BOEGAN-RENDSZER (OLASZORSZÁG, CANIN-FENNSÍK) KUTATÁSA

(2008–2017)

Bevezető (előzmények) a Canin eddigi kutatásáról télen és nyáron röviden (1993–2006).

Magyar barlangkutatók a Canin-fennsíkon 1993 telén az Abisso Michele Gortaniban kezdték az ismerkedést ezzel a világviszonylatban is különleges adottságú karszterülettel. 1994-ben már konkrét kutatási céllal tértek vissza a barlangba, a -720 m mélyen található By-Pass-kürtőbe. A 200 m magas kürtő kimászásával egy fantasztikus kutatás vette kezdetét, amely tizenhárom év után, 2006-ban félbeszakadt. Az évek során feltárt 19 km-rel sikerült megdupláznai a Gortani-barlang hosszát 38,2 km-re, amelyről a *Karszt és Barlang* 2000–2001-es számában, valamint az olasz *Progressione* 51. számában számoltak be.

A terület morfológiája

A kutatások helyszíne a Camosci-völgy, az észak-olaszországi Canin-fennsíkon található a Michele Gortani-barlangrendszer közvetlen szomszédságában. Új cél a Camosci-völgy felső karszt platójának az átkutatása az azóta ismertté vált két nagy barlangrendszer között. A Col delle Erbe mára közel 50 km-es és a Foran del Muss 20 km-es rendszere között húzódó észak felé lejtő karsztos depresszióban néhány jelentősebb barlang húzódik a '70-es évek olasz feltárásainak eredményeképpen (Abisso Boegan, ET5, Abisso Prez, S20, S3, Abisso Picciola). Ezekon kívül még több tucat kisebb barlang található a területen. A két nagy rendszer közötti távolság ugyanakkor 300–600 m körül van, ami különösen izgalmassá teszi a kutatásokat. A 1987-es kataszteri térkép és szintadatok alapján már 2008-ban feltételezhető volt a kapcsolat a Boegan szifonja és az ET5 alsó szakaszai között, amelyek az Abisso Prezzel is további kapcsolatban lehetnek.

2008-as első Boegan tábortól 2017-ig

A korábbi célunk, a jelentősen rövidebb lejárata a Gortani „X” ponti bivakjához a Magyar-barlangon keresztül 2001-ben megvalósult. A Bila Peč (-hegy) alatti nyári tábor helyszínét 2008-tól a Boegan-katlanba helyeztük át. Az évtizedekkel korábban már olasz barlangkutatók által nehéz körülmények között feltárt barlangokat az elmúlt években sorra vettük, és újra beépítettük az újabb feltárás reményében. Az S20 és a Boegan-barlang kiépítésével nem értünk el eredményt, és a kisebb barlangokban sem sikerült

Táborkép az ún. betonplaccon (fotó: Szabó Joci)

átjutni a szűkületeken. Még ebben az időszakban megkezdtük a rendkívül huzatos Abisso Prez bejáratának jég és hó elleni biztosítását, és az első 150 m két szűkületének a kitágítását (2009–2010 között).

2012-ben új táborhely a „Beton-placcon”

A sikertelen feltárások miatt távolabb, a Blašič-völgy kutatásába is belekezdünk. Táborunkat 2012-ben áthelyeztük a Marussich-ház és a Procopio-ház közötti plató mélyedésébe. A Blašič-völgyben az SB3-barlangban némi sikert jelentett egy gyönyörű kürtő kimászása, amely sajnálatos módon visszacsatlakozott a korábbi olasz feltáráshoz. A végpont itt sem adta meg magát. Kőzetváltás miatt egy elszűkülő fejthetetlen anyagba ütköztünk. Az Abisso Increduli felső szakaszaiban is végeztünk kutatásokat kisebb, nem túlzottan jelentős eredményekkel.

Vissza az Abisso Cesare Prezhez

A megváltozott hőmérsékleti viszonyok ismételen kedvező lehetőséget nyújtottak arra, hogy az Abisso Cesare Prez korábban eljegesedett bejáratán keresztül újra kutatásokat folytassunk. 2013-tól fő cél a Prez térképen is fellelhető ablakainak és hasadékeinak az átvizsgálása volt. Ettől az időszaktól kezdve egyre több és több energiát fektettünk a barlang újratúratásába.

2013 nyár – Talán sikerül valami

A 70-es akna tetejénél -250 m körüli mélységben, egy hosszú/szűk hasadékon átraverzálunk, és egy párhuzamos aknán keresztül leereszkedünk a Tavacska-akna (Pozzo del „Laghetto”) tetejénél lévő, olaszok által bejárt -320-as feliratú „Olasz bivaknak” elnevezett meanderbe.

Prez felsőbb részében egy aknabeszállás (fotó: Modor)

2014 nyár – Párhuzamos viszonyok

Az olasz bivaknál kissé feljebb mászva egy újabb traverz lett egy 20 m körüli majomhíd kiépítésével, ahonnan a Tavacska-aknával párhuzamosan -350 m körül oldalra mászva, találtunk egy huzat nélküli szűk kuszodát, ami 70 m után teljesen összeszűkült. Kissé tovább ereszkedve -370 m körül egy keleti irányba induló 20 m hosszúságú kicsiny álfenékre értünk. Rövid pihenőt tartva, a kövek között huzatra lettünk figyelmesek. (Megemlítjük azt a közhelyé vált mondást, hogy: ...kövesd a szelet, mert az mindig jó helyre visz téged!) Egy órányi bontás után, a hasadék kitágult, és ezen a nem túl tágas járaton keresztül egy 15 m mély 0,5×2 m széles hasadékba jutottunk, ahová már a Tavacska-akna vízének a hangja sem hallatszott. A hasadékban jól látszott, hogy egy régebbi járat lehetett. Itt már nemcsak az oldott, koptatott formák voltak megtalálhatók, hanem kisebb cseppkövek és agyag is látható. Feltételezhető, hogy ezen a szakaszon nagyon régóta nem volt víz. Továbbhaladva a hasadékban, keleti irányban egy kissé tágasabb helyen ért véget felfedezőutunk. A távolból biztató hangokat hallottunk; de további mászáshoz sem időnk, sem felszerelésünk nem volt. A sok víz és csapadék visszavonulásra készítetett bennünket.

2015 nyár

Az előző évben talált hasadék vége -400 m-en alkalmas helynek bizonyult sátras bivakunk kialakítására. Nyugodt helynek tűnt, és a vízvételi lehetőség is pár méterre van csupán. A bejáratról az út a bivakig 3,5–4 órát, kifelé 4–5 órát vesz igénybe. Csendes, nyugodtnak mondott „otthonunkban” néha robaj rázza fel az éppen ott tartózkodó barlangászt. Ha a felszínen elered az eső, akkor nagy robajra lehetünk figyelmesek, és nagyon megelégnül a légmozgás is, amit már szinte szélnek is nevezhetünk!

Ezek a biztató jelek arra készítettek bennünket, hogy innen folytassuk a további kutatást. Annyira jól sikerült táborhelyet választanunk, hogy a sátrunk közvetlen közelében indult a továbbjutást segítő kötél felfelé. 15 m felmászással, majd 15 m kellemetlen oldalazás után egy hasadékban (még mindig keletre) meg is llettük a hangzavar és a szél okát. Egy ekkor még csak 50 m magasnak hitt akna alján találtuk magunkat. Az aknátalp egy 30 m × 20 m körüli terület, amiben gigászi méretű kőtömbök vannak. Tihanyi-ágnak neveztük el, mivel kis szójátékkal élve: ott is van „Vízhang”! Innen sok víz esetén a bivak felé nem lehet büntetlenül visszajutni.

A teremből az egyik oldalon lefelé találtunk továbbvezető utat, egy törmelékes nem túl tág hasadékban keresztül. Ebben keleti irányt tartva, a sok víztől kellemetlenül elázva, egy 25 m-es ereszkedés után tágasabb hasadékba érve, felfüggesztettük a további kutatást. A felszínen ekkor lehulló rengeteg csapadék miatt be kellett érni ennyivel és visszatérnünk a felszínre, kivárva egy szárazabb időszakot.

Még ezen a nyáron újabb poligon felmérést készítettünk a barlang bejáratától a bivakon túli új részekkel együtt.

2016 nyár – Már csak menni kell

Az előző évi csapadékos időszak óvatosságra intett bennünket. Közvetlen a bivaksátrunk felett 10–15 m-t felmászunk a hasadékba, majd vízszintesen 10 m után szűkebb bebújással jutunk a Tihany-teremhez. Egy laza és egy feszes kötéltagot rögzítettünk a terem egy magasabb túloldali pontjától, az éles kőtömbök felett, az alacsonyabb bebújásig. Erre a menekülőpályára azért volt szükség, hogy ha a víz-esés jobban beindulna, akkor a vízpermetben gyorsabban és biztonságosabban átjussunk a kített terepen a bivak felé.

„Modor mászik a Tihany-teremben... 5–10 m kitétebb traverzálás egy hasadékban (benne megszorult sziklákon), aztán előkerül a fűró, majd a speciális mászókeret a nyílt falon. Próbálom lenről biztosítani, kisebb káosz van a kötelekkel. Dini nittben ülve pihen, a karbidlámpával magát melegítve. 2–2,5 óra után 25–30 m magasan Modor kelet felé kimászik egy stabil placra. Tulajdonképpen a Tihanyból keletre továbbmenő hatalmas hasadék felső részén vagyunk. (Tavaly, a Tihanyból egy törmelékes részen túl leereszkedtünk 25–30 m-t, és egy keletre menő hasadékban találtuk magunkat.) Innen nem messze, felettünk

van egy ablak, amit eredetileg megcéloltunk, de hát úgy tűnik, erre megy a barlang... Inkább erre folytatjuk. Kb. 5 m széles hasadékból, kettő darab 5–7 m-es horrosztruktúrájú lépcsővel, „explós” beszereléssel megyünk 40–50 m-t enyhén lefelé. Elszűkül a hasadék, és egy beszálláshoz értünk, jó mélynek tűnik. Ereszkedünk 35–40 m-t, és megtaláljuk a tavaly lent hagyott begyeinket a hasadék alján. Modor kicsit elszontyolodik. Itt már jártunk, itt hagytuk abba idő hiányában tavaly. Van még időnk, folytassuk! Kelet felé a hasadék alján 20 m után 5–7 m-t ereszkedünk kissé szűken, majd 10 m múlva látunk egy érdekes ablakot 10 m magasan... Dini traverzálva, fűrogtatva kimássza, és egy agyagos, fosszilis járatban találjuk magunkat. (Ilyet találtunk tavaly is, amikor leereszkedtünk ebbe a hatalmas hasadékba... 50–60 m-rel visszább, de kb. ebben a magasságban. Az kompaktabb kitöltésű, huzat nélküli.) Itt viszont van huzat. Benne kényelmesen kúszva, minimálisan fel-le mászogatva 20–25 m után bejutunk egy kisebb terembe. Itt vár Dini és mondja, hogy lábnyomokat lát! Szerinte az ET5 egykori kutatójának a nyomai lehetnek!

Egyik irányba megy a fosszil tovább, és kb. 10 perc kicsit lejtős, agyagos fosszilban haladva egy oldott falú aknához jutunk. Erős huzat van és hideg. Látni egy régi standot a beszállásnál. A nyomok alapján úgy tűnik, hogy akik itt jártak nagyon régen, azoknak nem sok idejük volt igazán körülnézni. Számítalan helyen lehetne bontogatni. Talán még bivakolni is, bár kicsit huzatos a hely. Az ET5 aknába benézve, akár ott is lehetne felfelé mászni ablakokat keresve majd. Útközben visszafelé a bivakhoz, elrendezzük a felszereléseinket már a jövő évi akcióra gondolva.

Kiemelendő még, hogy ebben az évben jártunk az Abisso degli Increduliban is, ahol szintén sikerült pár új, rövidebb szakaszt találnunk a barlang felső részében.

2017 nyár – Mindig csak keletre

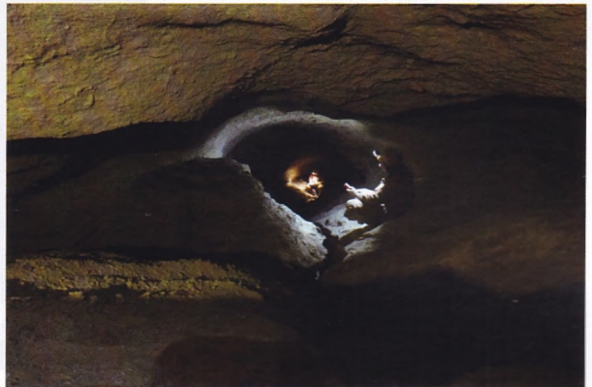
Alig várva a nyarat, ismét egy kis létszámú csoporttal tértünk vissza a fensíkra. A tábor helyszíne visszakerült a Boegan-katlanban, mert innen az Abisso Prez egyszerűbben megközelíthető.

Az előző évi sikerek ellenére most a térképezés kapta a fő hangsúlyt, hogy az új kapcsolatot a térkép is rögzíthessük. A mérést Distó műszerrel végeztük a Prez/ET5 találkozásától kezdve, hogy az eltéréseket lássuk, és az új részeket beilleszthessük a meglévő rendszerbe. Amíg a csapat egyik része a térképezéssel foglalkozott, addig a többiek a kutatást, mászást folytatták.

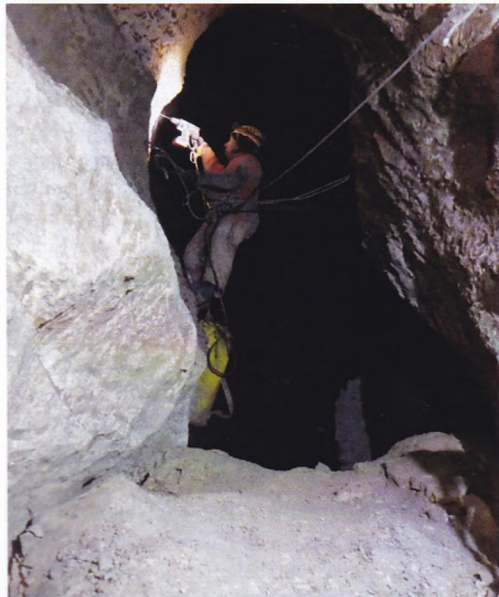
Egyik mászási célunk a Tihany-terem teteje volt (amit tavaly 2016-ban kezdtünk el), ám ezt egy fél munkanap után, elég sok felszerelés felhasználásával, kb. 20–25 m új mászás után ideiglenesen ismét bebiztosítottuk. A mászó állványunk kb. 45–50 m magasan várja, hogy jövőre folytassuk ezt a mászást...

A legizgalmasabb feladatnak az ET5 nagy aknájának oldalából felfelé húzódó K–ÉK-i hasadék ígért. Itt kb. 40–50 m felmászás után egy oldalaknához és felette egy meanderező hasadékhoz értünk. Örömmel érzékeltük, hogy a barlangnak nem a régi lejárati szakaszában vagyunk. Vasaink (nittfülek és karabinereink) javából kifogytunk a mászások során, maradt a hasadék átvizsgálása. Anyagtakarékos, kellemetlen átmászás egy ki tudja mekkora akna felett, és már kúszunk, másztunk is az új járatban...

Itt elég sok cseppkő és heliktit van, ami errefelé ritka kincs! A haladás kissé lelassult, nehogy letörjük azokat. A járat ellaposodik, finom púderszerű agyag borítja az alját, szélessége változó, néhol 1–2 m. A hosszát nehéz megbecsülni, talán 50 m is lehet. Ezután egy terem következik, amit

Térképezés az ET5 fosszilis járatában (fotó: Modor)

*ET5 fosszilis járat ablakából mászásindítás kelet felé
(fotó: Modor)*

*ET5 aknából mászás kelet felé a Boeganba
(fotó: Gordos Erik)*

elneveztünk „SzH”-teremnek. Magassága még kérdéses, de a lézer 35 méternél „koppan”, szélessége változó 5–20 m között, hossza 25 m lehet.

A terem egyik fele, ahonnan bejöttünk, arra enged következtetni, hogy itt régóta nincs aktív vízmozgás. Van cseppkőoszlop, a talajon agyagpadok, törékeny, tús fehér kristályok. A terem másik oldala már más képet mutat. Ott oldott-koptatott formák láthatóak. Víz ugyan még nincs, de annak hangja távolabbról erősen hallatszik! A teremből három irányba is mennek lapos járatok. Az egyikben határozott légmozgás érezhető. Ezek bejárására most nem jutott elég idő. Mi a víz hangjának az irányát kerestük és követtük. A terem közepe táján hasadék megy lefelé, majd egy omladékos rész átmászását követően újra keskeny hasadékban kell mászni. Nem túl szűk, és az alján, szemből víz folyik. Kb. 20 m után, ahol a hasadék kis termecskévé tágul, újra lábnyomokra bukkantunk. Szélessége 4–5 m, hossza 10–12 m, magassága lehet úgy 20 m, és a tulsó felén ott a vízesés! Lábnyomok, csokis papír, s mintha valaki a párkányon fekhelyet, pihenőhelyet alakított volna ki egykor. De ki, és mikor? Elővesszük a térképeket, és találgatjuk, hogy hol is lehetünk? A magasságmérő az órán 1330 m-t mutatott. Nincs más lehetőség! Ez csak az *Abisso Eugenio BOEGAN* lehet! Újra megadatott nekünk az, ami csak

*Az SzH-terem megtalálása, Modor, Boti, Lac és Erik
(fotó: Modor)*

ABISSO CESARE PREZ

1800m

2014

1420m

2015

2016

2017

1320m

1345m

1865m

ABISSO EUGENIO BOEGAN

ABISSO ETS

1922m

PREZ – ETS – BOEGAN – RENDSZER

Monte Canin, Friuli, Venezia-Giulia

Alaprajz

Magyar feltárások 2014-2017

Felmérte: Egri László, Matuszka Fanni, Gergely Csaba,
Kun Botond, Gordos Erik, Modor

Térképet szerkesztette: Egri László, 2017, Budapest

GORTANI TEAM

0 100

ABISSO ETS

1922m

ABISSO CESARE PREZ

1800m

ABISSO EUGENIO BOEGAN

1865m

0
100

**PREZ – ETS – BOEGAN –
RENDSZER**

Monte Canin, Friuli, Venezia-Giulia

Hosszmetszet

Magyar feltárások 2014-2017

Felmérte: Egri László, Matuszka Fanni,
Gergely Csaba, Kun Botond, Gordos Erik,
Modor

Térképet szerkesztette: Egri László, 2017,
Budapest

GORTANI TEAM

1420m

2014

2015

2016

2017

1320m

1345m

keveseknek. A feltárás élménye és a siker! A csapatmunka ismét meghozta gyümölcsét! Visszatérőben a bivak felé, már csak a poligon felvételére futotta időnkből. A térkép megrajzolása marad jövőre, mivel másnap vissza kell térnünk a felszínre.

Tisztelet az elődöknek

Elgondolni is nehéz, hogy mennyi munka lehet e siker mögött? Évtizedekkel előttünk az olasz kutatók hasonló vágytól űzve, minden nehézséget leküzdve keresték az áhított folytatást. Most nagy tisztelettel gondolunk rájuk, és köszönjük nekik, hogy a mai korszerű felszerelésekhez képest, egykor a nehézkes kötélhágcsók és szegek segítségével, utat törtek nekünk ezekbe a mélységekbe. Érdemes néha elgondolkodni, hogy nekünk milyen egyszerű dolgunk van. Köszönet érte!

Tervek és perspektívák

Nem lehetünk elégedetlenek az eredményekkel, hisz az elmúlt három évben néhány ember kitartásának köszönhetően sikerült megtalálnunk azt a „kulcsot”, amelyet 2008 óta kitartóan és állhatatosan kerestünk. A megtalált összekötetés a három, önmagában is jelentős, emblematikus barlang összekapcsolásával új lehetőségeket nyit É-i irányban a Camosci-völgy kutatásában a Raccolana-völgy felé. Az elért 1300–1400 m-es szint egyezik a Gortani Galeria del Ventó és Davanzó horizontális járatrendszerének szintjével. A távolság ma még jelentős 600–700 m, de a jövő kutatásai, amelyek idén az idő rövidege miatt félbeszakadtak, jó esélyt adnak a járatrendszer teljes feltárására. Meg kell említeni továbbá, hogy a rendszer részét képezik a – jelenleg még különálló – S3 és S20-as jelű barlangok, amelyek az ET5-öt jelentősen megközelítik. Ez a rendszer egyértelműen a Goriuda-forrást táplálja. Esély mutatkozik arra, hogy a járatok a Davanzó folyosóit is harántolják, becsatlakozva a Coll delle Erbe-rendszerébe.

Ez a magyar nyelvű cikk a 2017-en megjelent olasz Progressione 64 magazinban közölt cikkünk alapján készült.

A rendszer kutatásának és összekapcsolásának kulcsemberei voltak:

Egri László (Lac), Gordos Erik, Kun Botond (Boti), Szegedi K. László (Modor), Pataki Dénes (Dini), Pucz Ádám, továbbá a felszínről Börcsök Péter. Mindemellett sok más barátunk is részt vett a kutatásban!

*Börcsök Péter, Egri László, Gordos Erik, Szegedi K. László
Gortani Team*